

crkva u svijetu

PRINOSI

NUDIZAM I NJEGOVO MORALNO VREDNOVANJE

Petar Šolić

Prije dvadesetak godina nijetko je tko u nas govorio i pisao o nudizmu, a još su rijedi bili oni koji su ga prakticirali. Naši ljudi su se mirno i zadovoljno kupali u čistom moru i sunčali na toplom suncu lijepog jadranskog podneblja. Danas stvari stoje drukčije. Posljednjih godina nudizam se naglo raširio na istočnoj obali Jadranskog mora. Uz zakonite nudističke plaže bezbroj je onih nezakonitih ili »divljih«. Osoba koje prakticiraju nudizam, stranih i domaćih, kod nas je iz godine u godinu sve više, tako da je nudizam postao stvarni društveni, moralni i pastoralni problem.

1. Fenomen nudizma u svijetu i u nas

Da bismo što bolje shvatili fenomen nudizma, potrebno je nešto reći o naturizmu, idejnoj podlozi nudizma. Pojam i stvarnost naturizma puno su širi od nudizma. Naturizam je idejni pokret koji nastoji koliko je moguće više i bolje približiti čovjeka prirodi u svim njezinim dimenzijama. Naglim razvojem industrije polovicom prošloga stoljeća, nadasve u Engleskoj, Njemačkoj, Francuskoj i SAD, i popratnom urbanizacijom čovjek se osjetio ugroženim s obzirom na prirodnost i jednostavnost života. Zato je počeo povremeno ići u prirodu da bi uživao ljepotu i blagodat čista zraka, sunca, zelenila, mira itd. Pretjeranost industrijske civilizacije štetila je njegovu fizičkom i psihičkom zdravlju i remetila dobre i spontane ljudske međuodnose. Dr. Claudio Ranieri, predsjednik rimskog naturističkog društva »Etruria«, govori o naturizmu ovako: »Pioniri naturizma bili su u biti higijenisti, koji su zastupali nužnost da se izbjegne nezdrav život u gradovima i tvornicama s povremenim povratkom u prirodu, u miran život koji će biti slobodniji i do kraja jednostavan: živjeti koliko je moguće više na otvorenom, sunčati se, biti u zelenilu, ku-

pati se, jesti umjereno i jednostavno, poštivati čovjekovo dostojanstvo, sjediniti se s prirodom i koliko je moguće više živjeti u harmoniji s njome. Može se reći da su naturisti, suprostavljajući se industrijskoj zagađenosti i njezinim posljedicama, bili preteče ekologije o kojoj se danas toliko govori.«¹

Naturizam, međutim, nije samo reakcija na pretjeranosti industrijske civilizacije i povratak prirodi, već i reakcija na razne druge »pretjeranosti i zagađenosti« koje su čovjeka zahvatile i kojih se treba osloboditi. To su razne navike, predrasude, mode, ambicije, hipokrizije, odjevanja, shvaćanja života i ponašanja, itd. Jedan zastupnik naturizma to ovako izražava: »Naturizam je oslobađanje od svega onog beskorisnog tereta strojevine i iracionalne kulture, od despotizma običaja i predrasuda; ali također i disciplina pameti i volje, te uzvisivanje istinskih vrijednosti koje pridonose društvenom radu i osobnoj sreći. Stoga, omalovažavajući sve neistine koje su se nagomilale oko ljubavi, i odbacujući od sebe tisuću beskorisnih i fanatičkih netolerancija, on gradi na čvrstim temeljima svoj seksualni moral.«² Naturizam je dakle način mišljenja, pokret koji teži za naravnim i normalnim načinom življenja, kako u sredini gdje se živi tako i u prirodi.

Naturizam nema za cilj jednostavan i bezrazložan povratak prirodi u smislu da čovjek napusti svoj civilizirani način življenja i pobjegne u primitivizam, rustičnost i nekulturu. On želi pokazati na negativnosti i štetnosti današnjega društva i načina življenja sa svrhom da to popravi i čovjeka uputi na njegovu osobnu vrijednost i dostojanstvo koje treba živjeti u slobodi i na naravan način da bi bio sve više čovjekom. Čovjek je iznad tehnike, kulture i običaja, ne smije im robovati.

Mentalitet koji nastoji približiti čovjeka prirodi u njezinim lijepim i vrijednim dimenzijama, oslobađajući ga od raznoraznih »zagađenosti« koje sa sobom nosi industrijsko i potrošačko društvo, možemo smatrati vrijednošću. Naturisti na taj način nisu samo dobri ekolozi, već i borci protiv pretjeranog i nezdravog potrošačkog načina življenja. Oni doprinose da se živi u jednostavnosti i čistoći srea. Njihova težnja i nastojanje da ljudi žive što naravnijim životom vrijedna je i vrlo korisna, naravno ako se ne pretjeruje i tvrdi da je sve što je prirodno ujedno i dobro i sve ono što je umjetno ujedno i zlo. U tome slučaju bio bi kompromitiran cijeli napredak koji su ljudi kroz vjekove ostvarili.

Na ovakvoj idejnoj podlozi pojavio se nudizam kao jedan od najizrazitijih oblika naturizma. Prihvaćajući naturistička načela nudizam promiče otvorenost vrednotama prirode. Želi osloboditi svoje sljedbenike od raznih formalizama, običaja i shvaćanja u životu, ponašanju i međuodnosima. U tom smislu nudisti se izlažu potpuno goli suncu, vodi, čistu zraku i svjetlosti, da bi bili zdraviji i otporniji raznim klimatskim i drugim nepogodama. Zastupnici nudizma žele uspostaviti među ljudima naravnije i jednostavnije ponašanje, osloboditi ljude od neutemeljenih seksualnih strahova i rigorističkih tradicija koje je prošlost nanijela. Žele da čovjek osjeti svu ljepotu prirode i njezine blagodati i jednostavnosti.

¹ C. Ranieri, *Come si diventa nudisti*, u Venus, srpanj 1972, 13.

² L. Paoletti, *Naturismo. L'arte del vivere*, Milano 1945, 131; Usp. G. Perico, *Problemi che scottano*, Milano 1977, 37—39.

U tome smislu E. Frankhauser, predsjednik švicarske naturističke organizacije, u govoru prigodom 20. godišnjice Međunarodne naturističke federacije u Monteviletu u Francuskoj, upozorava: »Ono što trebamo u stvari jest divljina. U velikim naturističkim središtima trebamo minimum civilizacije i optimum sportskih mogućnosti, a nadalje mir, red, čistoću, jednostavan smještaj i mogućnost ishrane, jednostavno i funkcionalno riješene sanitarne čvorove, punktove za pranje, točne i funkcionalne oznake za cirkuliranje prijevoznim sredstvima unutar središta, plaže i obale.«³

Teoretičari, pristaše i propagatori nudizma tvrde da su rijetki ambijenti na takvoj moralnoj visini kao nudistički kampovi i središta. Upravo to traženje jednostavnosti, naravnosti, čistoće, poštivanja drugoga, mira i opuštenosti, doprinose tome da su nudisti na zavidnoj moralnoj razini. Oni nisu goli radi golotinje, nego radi ljepote i uzvišenosti života. Stoga statuti i uredbe naturističkih društava predviđaju i disciplinske mjere protiv svakog eventualnog oblika seksualne degeneracije u nudističkim kampovima. Taj visoki stupanj moralnosti koji se traži da se može sudjelovati u nudističkim središtima zaštićen je i iskaznicama koje trebaju imati svi oni koji žele biti članovi određenog naturističkog društva, odnosno boraviti u određenom nudističkom središtu ili kampu.

U nudističkim zborištima potpuna golotinja se savjetuje, ali nije obvezatna. »Ne postoji obaveza nagosti: svatko, muškarac ili žena, može se skinuti više ili manje koliko hoće i želi. U svakom slučaju, osoba koja bi uvijek bila obučena u nudističkom kampu, ne bi bila dobro viđena, jer bi u očima drugih izgledala kao osoba koja hoće gledanjem zadovoljiti svoje seksualne porive«,⁴ tvrdi C. Ranieri.

Naturizam ne isključuje iz nudističkih kampova stare osobe, bilo muške bilo ženske. To je dokaz, tvrde zastupnici nudizma, da cilj nudizma i nudističkih središta nije estetsko i erotičko uživanje u ljepoti mladenačkog tijela, nego živjeti zajedno onako kakvi smo stvarno u prirodnom ambijentu. Ako bi netko osjećao odbojnost prema starom ljudskom tijelu, to bi bio znak da ta osoba još nije psihološki sazrela za prakticiranje nudizma.⁵

Zanimljivo je kako sve nudiste nazivaju oni koji o njima govore ili pišu, bilo da su nudisti ili ne. Između mnogih sinonima evo ih nekoliko: turisti bez smokvina lista, sljedbenici Adama i Eve, djeca sunca, goli nomadi, gosti bez krpica, prijatelji prirode, turisti kao od majke rođeni, poklonici kulture slobodnog tijela, turisti slobodna vladanja, idolopoklonici slobodnog tijela, golaći, itd.⁶ Nudističke se plaže spominju i kao rajске plaže, andeoske uvale, FKK-plaže i kampovi, itd.

³ J. Sladoljev, *Suvremeni turistički fenomen*, u *Turizam* 6 (1978) str. 3. (citira Frankhausera).

⁴ C. Ranieri, navedeno djelo, str. 21.

⁵ U tome smislu C. Ranieri kaže: »Za naturistu ne postoji estetska uvreda, odbojnost prema starima, ružnim i deformiranim osobama. On prihvaća nagost drugoga onakvom kakva je... Prihvaća je mirno, spontano, na to se privikava, kao što mirno prihvaća lica ljudi svake vrste koje susreće na gradskim ulicama« (C. Ranieri, navedeno djelo, 25); Usp. G. Perico, navedeno djelo, 40—41.

⁶ Nudisti ne vole da ih drugi nazivaju golaćima. To je za njih podrugljivo.

Suvremeni nudizam počeo se razvijati u Evropi početkom ovoga stoljeća, najprije neorganizirano i pojedinačno, a potom sistematski, organizirano i skupinski. Osobito se počeo širiti u Njemačkoj pošto je Richard Ungewitter 1904. objelodanio djelo o čovjekovoj nagosti pod naslovom *Der nackt gewordene Mensch*. U toj knjizi autor poziva sve narode svijeta da se barem za vrijeme odmora vrate prirodi i da goli uživaju u suncu i zraku. Njegova ideja zagrijala je mnoge njegove suvremenike za nudizam tako da se od tada počeo naglo širiti u Njemačkoj i u drugim evropskim zemljama.

Spomenuti Richard Ungewitter osnovao je 1913. godine prva naturistička društva kojih je ubrzo bilo već oko 50 u zemljama zapadne Evrope. U njemačkom mjestu Dornholzhausenu naturisti su održali 1930. godine svoj prvi međunarodni susret. Već tada je u Njemačkoj bilo do 25.000 nudista. Godine 1931. na drugom kongresu naturista u Parizu osnovan je »Evropski savez za slobodnu kulturu tijela« (EUFK); to je prethodnica današnje Međunarodne naturističke federacije (INF). Drugi svjetski rat spriječio je širenje nudizma. Tek u poslijeratnim godinama započet će njegov procvat u zapadnoj Evropi, najprije u najrazvijenijim zemljama, da bi se zatim proširio po cijelome svijetu.⁷

Naturizam, odnosno nudizam, ima i svoje strukture i organizaciju. Godine 1953. osnovana je u »Centre Helio Marin« kod Montaliveta u Francuskoj Međunarodna naturistička federacija (INF). Od tada INF organizira i održava svake dvije godine svoje kongrese u raznim naturističkim središtima svijeta. Danas je u nju uključeno više od 40 zemalja. INF izdaje svake godine specijalni vodič naturističkih kampova i udruženja. U skladu sa svojim pravilima organizira po čitavom svijetu sportska natjecanja. Priznata je pri Ujedinjenim narodima, a pri UNESCO je član u pogledu učlanjenja raznih zemalja u Međunarodnu naturističku federaciju. Danas u svijetu postoji više od 600 različitih organizacija koje se bave pitanjima naturizma bilo teoretski, bilo pružanjem određenih usluga, izdavačkom djelatnošću i drugim organizacijskim oblicima. U svijetu danas postoji također preko 600 klubova koji okupljaju više od tri milijuna naturista. Godine 1954. po prvi put se izdaju međunarodne naturističke iskaznice tiskane na tri jezika: engleskom, njemačkom i francuskom.⁸

Međunarodna naturistička biblioteka (International FKK — Bibliothek) u Kasselu u SR Njemačkoj postoji već više od pola stoljeća. Osnovao ju je 1930. godine pionir i osnivač poslijeratnog naturističkog pokreta u Njemačkoj Karlwilli Damm. Knjižnica posjeduje više od 2.000 knjiga s područja naturizma, mnoštvo časopisa, tjednika i mjesečnika, novinskih članaka, filmskih kopija i filmova iz najnovijeg vremena. Posebno su zanimljivi odjeli literature kao: naturizam i pravo, naturizam i umjetnost, naturizam i odgoj, naturizam i medicina, te znanstveni radovi s područja naturizma. Posljednjih godina objavljeno je nekoliko radova, koji su služili za diplomiranje na visokim školama u SR Njemačkoj.⁹

⁷ Nudizam se danas različito tretira. U SR Njemačkoj, Francuskoj, Engleskoj i Italiji legalno je dopušten i vrlo razvijen. Talijansko naturističko društvo (A. N. ITA) izradilo je i norme ponašanja u nudističkim središtima i kampovima: tko ih ne prihvaća ne može biti član društva, preferiraju se obitelji, traži se međusobno poštovanje, osuđuje se seksualni egzibicionizam, nije dopušteno fotografiranje, treba poštivati koliko je moguće više mir, red i prirodni ambijent. U Grčkoj, nekadašnjoj kolijevci nudizma, postoji pravi pokret protiv nudizma. Sveti Sinod Grčke pravoslavne Crkve uputio je 1981. poruku grčkoj vladi u kojoj protestira protiv nudizma i zahtijeva da se zabrane nudistička središta u Grčkoj. (Usp. K. D., *50 Jahre internationale Zusammenarbeit*, u FKK 8 (1980) str. 235; S. Jolić, *Kralj bez gaća*, u *Studio* 853 (1980), str. 30; Isti, *Casanova kao mamac*, u *Studio* 855 (1980), 68).

⁸ Usp. J. Sladoljev, *Suvremeni turistički fenomen*, navedeno djelo, str. 2; K. D., *50 Jahre internationale Zusammenarbeit*, navedeno djelo, 238—241.

⁹ Usp. J. Sladoljev, *Pola stoljeća naturističke biblioteke*, u *Turizam* 2 (1980), 25—26.

Traže čak da se ne nazivaju ni nudistima, nego naturistima, jer po njima između toga postoje razlike: nudisti vole prirodu, sport i rekreaciju, imaju svoj program i ideologiju, svlače se samo u naturističkim kampovima i centrima; nudisti ne biraju mjesto gdje će se svući, skidaju se samo da budu goli i da kao takvi jedni druge gledaju.

Zagrebački gradonačelnik Vjekoslav Heinzl otvorio je 1926. godine Savsko kupalište s posebnim odjeljenjem u kojem će se žene moći sunčati gole. Ovaj posebni odjel za žene u Savskom kupalištu zapravo je prvi nudistički centar u nas. Godine 1934. Austrijanac dr. Ehrmann otvorio je neslužbeno s grupom svojih učenika i svojim kćerkama prvu nudističku plažu na našoj jadranskoj obali. On je poznat kao propagator naših nudističkih središta. Bio je do 1973. godine, odnosno do osnutka prve jugoslavenske naturističke organizacije, zastupnik za jugoslavenski naturizam pri Međunarodnoj naturističkoj federaciji.¹⁰

Danas je naša zemlja jedna od onih koje su nudizmu širom otvorile vrata. Nudisti na našoj obali nisu nikakvo čudo, nego dobrodošli gosti, svakodnevnica i stvarnost. Jugoslavija se često spominje kao najnudističkija zemlja na svijetu, »prva naturistička velesila na svijetu«. Gotovo pored svake plaže nalazi se i jedna za nudiste. Najveći evropski organizator turističkih putovanja za nudiste, zapadnonjemačka »Oböna«, na tržištu je reklamirala našu obalu kao »raj za golače«. Tzv. »divlje« nudističke plaže preplavile su našu obalu. Svake godine se sve više šire. Ako su nekada nudisti strahovali od mogućih neugodnosti od mještana i »tekstilaca«, danas ovi strahuju od nudista, koji sve više i slobodnije zalaze u uvale i na plaže koje nisu za njih rezervirane, a odjevenim kupacima često ne preostaje drugo nego da pred njima bježe. »Divlji« nudisti nisu uvijek i svugdje tolerirani i zato se ponekad i kažnjavaju zbog narušavanja javnog mira i reda.¹¹

Jedan od glavnih motiva zašto se nudizam naglo širi na našoj obali zacijelo je ekonomski. Nudisti donose devize. U tom smislu S. Jolić piše: »Mnogi naši zagovornici povratka prirodi, uz opširna obrazloženja i opis turističkih kretanja u svijetu, uporno uvjeravaju da je naturizam uistinu 'zlatna koka' te privredne grane. Ako već nemaju razumijevanja za njihove pomalo utopističke ideje, onda bi trebalo više razumijevanja za veću deviznu žetvu. Svi su primjetili da nudisti mnogo više troše od ostalih turista, da su mnoge naše hotele spasili od likvidacije i slično.«¹² Ili kako jedan drugi autor upo-

¹⁰ Na svom krstarenju Jadranom u srpnju 1936. Rab je posjetio engleski kralj Edvard VIII. sa suprugom i pratnjom. Tom prigodom se zajedno sa suprugom kupao gol u nekoj uvalici. Rabljani su proglasili plažu na kojoj se kupao kralj prvom nudističkom plažom u nas i jednom od prvih u Evropi. Tako se kupanje Edvarda VIII. može smatrati stvarnim početkom nudizma na našem Jadranu. (Usp. S. Jolić, *Bludni babinjak*, u *Studio* 852 (1980) str. 32; isti, *Kralj bez gaća*, navedeno djelo, 30—31).

¹¹ Danas je Istra najveći nudistički rezervat u Evropi. Uoči glavne sezone 1984. godine uz hotele, kampove i naselja sa bungalovima u našoj zemlji bilo je 59 priznatih nudističkih plaža i sunčališta, i najmanje 60 »divljih«. »Koversada« pokraj Vrsara najveće je i najljepše naturističko naselje u Evropi. Britanci su o njoj snimili dokumentarni film i nazvali je naturističkim biserom Evrope, bez premca na Sredozemlju. U jednom propagandnom turističkom prospektu, koji je izdao »Yugotours« na njemačkom jeziku pod naslovom »Jugoslawie — 78«, piše da je naša zemlja najslabodnija FKZ-zemlja u Evropi, svatko se može gol i bez ikakvih obzira kupati, sunčati i igrati. Naša je zemlja za nudiste isto što i Meka za sljedbenike Islama. (Usp. I. Vuletić, *Jugoslavija najnudističkija zemlja u Evropi*, u *Glas Koncila*, od 22. VII. 1979, 2; S. Jolić, *Casanova kao mamac*, navedeno djelo, 67—68; S. Paparella, *Gola obala*, u *Nedjeljna Dalmacija*, od 20. V. 1984, 4; Z. Franjčić, *Ogoljeli golači*, u *Večernji list*, od 31. I. 1981, 8—9; P. M. *Nudisti samo na nudističkim plažama*, u *Slobodna Dalmacija*, od 10. VII. 1980, 12).

¹² S. Jolić, *Goli spasili hotele*, u *Studio* 857 (1980) str. 71; Usp. R. Vilić, »Slobodna Dalmacija«, od 10. VII. 1980. str. 2.

zorava: »Nema komadička obale, tako barem kažu, gdje stranci, 'divlji' naturisti ne pokušaju nametnuti njihov stil — da se sunčaju i kupaju goli, pa se pitamo: što učiniti? kamenovati ih (ako ima na plaži šljunka) ili pjeskovati ih (ako je plaža pješčana)? No, prije nego što podignete oblutak ili šaku pijeska, sjetite se stabilizacije, sjetite se da su nam devize i te kako potrebne, pa svjesno, 'politički' zažmirite. Ili, i vi skinite gaće. Tako ćete spojiti korisno s ugodnim. Političku zrelost i ugodan odmor.«¹³

U nas još nema naturističkog pokreta u smislu suvremene svjetske naturističke ideologije, koja se temelji na ideji povratka prirodi, ali već postoje naturistička društva i klubovi. Godine 1972. po prvi put je kongres Međunarodne naturističke federacije održan u naturističkom centru »Koversada« kod Vrsara. Kažu da je to bio najplodniji kongres u povijesti naturizma. Taj je kongres učinio mnogo da se naša zemlja počela naglo otvarati nudizmu i nudistima. Naši naturisti se tuže da naturistička organiziranost ne ide ukorak sa širenjem nudizma na našoj obali. Stoga se zadnjih godina sve više pažnje posvećuje organizaciji, koordiniranju i promoviranju kvaliteta usluga u našim naturističkim središtima. U IFB-biblioteci u Kasselu postoje i materijali iz povijesti našega naturizma, makar nisu veliki, a u Poreču je 1979. godine osnovana »Jugoslavenska naturistička biblioteka« koja sadrži određene materijale s područja naturizma: knjige, časopise, albume, novinarske informacije, filmove, dokumente.¹⁴

U »Narodnim novinama« od 11. travnja 1978. godine donijet je ukaz o proglašenju Zakona o ugostiteljskoj i turističkoj djelatnosti koji je Sabor SRH donio 23. veljače 1978. godine. Taj zakon u tri člana govori i o pružanju ugostiteljskih usluga nudistima: »Usluge nudistima mogu se pružati u ugostiteljskim objektima organizacija udruženog rada, kao i u kampovima koje organiziraju turistička društva. Na ulasku u objekt u kojem se pružaju usluge nudistima mora biti uz naziv objekta i oznaka da se u tom objektu pružaju ugostiteljske usluge samo nudistima (nudistički kamp, nudističko naselje i sl.). Na ulazu u objekt mora biti istaknut red kojeg se korisnici takvog objekta moraju pridržavati« (član 83). »Općinska skupština određuje lokacije na kojima se mogu pružati usluge nudistima« (član 84). »Općinska skupština može propisati da se na određenim lokacijama odnosno prostorima ne mogu kupati nudisti« (član 85).

2. Motivi koji se navode u prilog nudizmu

Naturizam je, kako rekosmo, pokret, ideologija, način mišljenja, koji ima određene principe, načela, motive i uzroke. Na podlozi naturističke ideologije nudizam se poziva na različite motive s ciljem da se obrani, proširi, stabilizira, ozakoni.

Vraćajući se prirodi, čovjek se vraća samome sebi, postaje naravniji i više čovjekom, jer se oslobađa raznoraznih »zagađenosti« koje mu društvo, rad i okolina nameću. Oslobađa se raznih tabua i drugih idejnih i običajnih naslaga i vraća se svome izvoru. Postaje tako slobodniji, normalniji, više svoj. Zadovoljava svoje urođene potrebe, što mu industrijalizirano, tehnicizirano i potrošačko društvo onemogućuju. Naturisti ne žele uživati u gledanju golotinje drugoga, već gledaju na nagost, svoju i drugih, kao sasvim normalnu stvarnost. Bijeg od vlastite nagosti bijeg je od samoga sebe, od svojega čovjštva. Nudizam iznad svega poštuje i voli čovjeka, divi mu se i živi za njega. Poznati švicarski sociolog prof. Merkan Barton pokušao je rasvijetliti naturistički pokret kao fenomen suvremenoga doba. On smatra da su nudisti istančanog ukusa i smisla za lijepo, toplo i prijateljsko. Tražeći od-

¹³ V. Novak, *Lijek protiv ljubomore*, u *Večernji list*, od 27. VII. 1979, 40.

¹⁴ Usp. J. Sladoljev, *Suvremeni turistički fenomen*, navedeno djelo, 2—3; isti, *Kongres naturista ponovo u Jugoslaviji*, u *Turist* 9 (1979), 6—7; isti, *Polu stoljeća naturističke biblioteke*, navedeno djelo, 26; V. Novak, *Jesmo li naturisti*, u *Turizam* 2 (1980), 26.

govor na pitanje zašto toliki ljudi svake godine prilaze nudističkom pokretu, sociolozi tumače da su tome kriva industrijska središta i veliki gradovi. Ljudima u njima postaje tijesno, životna je sredina sve zagađenija, pa u trci za zdravljem traže spas u čistoj prirodi. »Nudzizam nije ni moda ni poza, već vrlo ozbiljna stvar, a tako ga tretiraju i sami nudisti... To je stvarna potreba današnjeg Evropljanina koji je stalno skučen u kancelariji, tvornici, na ulici i u kući. Svugdje je zrak zagađen, siv. Čovjek jedva čeka da se opusti, da sa sebe skine kaput, bijelu košulju, kravatu, radni kombinizon i da se vrati majci prirodi. I skidajući tako sa sebe odjeću skida i sve brige.«¹⁵

Nudisti tvrde da su odijelo i odijevanje izmislili farizeji i lažni moralisti. Zašto se uostalom stidjeti golog tijela? Čovjek je rođen bez odjeće pa treba živjeti gol, barem kad se odmara i traži osvježanje u moru, rijekama ili jezerima. Nudzizam oslobađa ljude od tabua lažnog morala u svakom pogledu, a nadalje u pogledu tijela, golotinje i seksualnosti. Stari narodi i primitivna plemena nikada se nisu stidjeli gologa tijela. Živjeli su i žive goli u miru, poštivanju i visokom moralu. Zapadnoevropska, židovska i kršćanska kultura navukla je na čovjeka odijelo i s time prezir tijela i razne tabue s time povezane. Nudisti se žele svega toga osloboditi i vratiti čovjekovu izvoru i naravnosti. Pacijentima Freudove kategorije »treba reći da odu na nudističke plaže i u kampove i da se tamo svlačeći odjeću zbliže s ljudima, jer život među nudistima djeluje kao katarza, oslobađa od kompleksa i zaljećuje traume. Sljedbenici Adama i Eve vjeruju da od odijela potječu mnoge nevolje naše civilizacije. Oni se u svakoj zemlji, u kojoj kao od majke rođeni mogu uživati u ljepoti prirode, osjećaju kao u svojoj domovini koja je za njih, zapravo, cijeli svijet. Jedan sociolog čak smatra da će nudizam odigrati značajnu ulogu u kozmopolitizaciji ljudske svijesti.«¹⁶

Po teoretičarima nudizma goli su svi jednaki. Golotinja ne otkriva da li je netko radnik ili direktor, imućan ili siromašan. Nudisti često ističu da žive kao jedna obitelj, jer su srušene sve komunikativne pregrade i tabui. Ne osjećaju nikakvu nervozu društvene hijerarhije i prestiža. »Bez tekstila za-boravljamo na razlike koje nas prate u svakodnevnom životu. Ovdje smo svi jednaki, a nago tijelo samo nas zbližava.«¹⁷ Naturizam pridonosi da se osoba skladno uklapa u društvenu zajednicu. To se postiže boravkom s obitelji ili društvom u velikom krugu naturista svake dobi, počev od najranije mladosti. Rezultat toga je otvaranje prema drugima, izjednačavanje s drugima, jer su svi goli ljudi jednaki.¹⁸

»Postizanje duševne ravnoteže i mentalnog zdravlja još je jedan od zdravstvenih ciljeva naturizma. Poslije zdravstvenih razloga osnovni su motivi za naturizam želja za bijegom iz višemjesečnog mraka i smoga, od zime i nekretanja, što stanovnike sjevernih krajeva tjera da se preko ljeta skinu i skupe rezerve za novo mračno doba i time postignu duševno zadovoljstvo. Naturistički način života potiče na veći moral i prirodnu ravnotežu, jer pri pogledu na velik broj golih ljudi golost se uzima prirodnom, iskrenom, nezvanom, i time u svih jednako lijepom. U golih se gubi hipokrizija i puritanstvo. Stidljivost ustupa mjesto 'dječjoj' čednosti. Pri gledanju tuđih spolovila rađa se estetska radost i prirodna seksualnost, a ne introvertirana nezdrava erotika, ona u masi golih tijela ne dolazi do izražaja.«¹⁹ O ljudima koji odlaze na kupanje i u prirodu bez odjeće u posljednje vrijeme sve više razmišljaju psiholozi i psihijatri. Nemalo ih je koji smatraju da odjeća spu-tava dušu, pogotovo ako je ona uz to nečim povrijeđena.

¹⁵ S. Jolić, *Kralj bez gaća*, navedeno djelo, 30; Usp. H. Rotter, *Fragen der Sexualität*, Innsbruck, 1979, 111—112; S. Jolić, *Goli — svi smo jednaki*, u *Studio* 856 (1980), 66—67.

¹⁶ S. Jolić, *Milicija čuva nudiste*, navedeno djelo, 71.

¹⁷ S. Jolić, *Milicija čuva nudiste*, navedeno djelo, 71.

¹⁸ Usp. J. Ružička, *Zdravstveni vidovi naturizma*, u *Turizam* 5 (1983), 20.

¹⁹ J. Ružička, navedeno djelo, 20.

Nudisti nadalje tvrde da biti gol, osobito na suncu i čistu zraku, može biti prava seksualna terapija, u smislu da uravnoteži i normalizira nesređenu seksualnost određene osobe. To je osobito slučaj ako je osoba introvertirana agresivna, hiperseksualna. Polaze od činjenice da društvo s raznim erotskim ponudama negativno djeluje na ljude, osobito na mlade, izaziva kod njih seksualnu uzbuđenost i tako im odnosi nutarnju smirenost. Tvrde također da ono što je zabranjeno puno više privlači i tako uznemiruje. Nasuprot tome, ako takva osoba vidi druge osobe gole, u direktnom je i neposrednom kontaktu s golotinjom i više joj nije interesantno niti osjeća potrebu da o njoj mašta i traži zadovoljenje u slikama ili štivu. Živeći gol s golima, golotinja postaje sasvim normalna stvarnost koja ne potiče na nemoralnost nego na čistoću. Imajući pred sobom golu osobu, pažnja se ne koncentrira samo na genitalnu zonu, već ona postaje dio cijele osobe. Gledanje gole osobe oslobađa od seksualnog maštanja i pridonosi mirnom i naravnom promatranju ljudskog tijela.²⁰

Teoretičari nudizma tvrde da potpuna golotinja na suncu, čistu zraku i u vodi doprinosi tjelesnom zdravlju. »Koji je princip djelovanja prirodnih faktora, prvenstveno sunca, vode, zraka i klime? Oni djeluju višestruko. Prvo, jačaju obrambene snage organizma. Drugo, oni stimuliraju reparacione snage, pa će tako dovesti do bržeg oporavka organizma koji je oslabio ili je bio bolestan. Kao treće, oni podižu funkcionalne sposobnosti organizma, npr. snagu rada mišića, rad srca i krvotoka, itd. Tipičan je primjer djelovanja prirodnih faktora... pri reumatizmu: prirodni faktori, npr. toplina i voda, izazivaju stvaranje bjelancevina koje uništavaju mehanizam nastajanja upalnih reumatskih promjena u zglobnim tkivima, izazivaju ta tkiva na reparaciju, te vraćaju funkciju ukočenim zglobovima. Slično je u brojnih drugih bolesti, a još je to izraženije u preventivnom jačanju otpornih snaga još zdravog organizma... I druge su prednosti kada se tijelo golo izvrgava prirodnim faktorima. Npr. podražajni efekt svježeg morskog vode bit će smanjen barijerom toplog kostima. Pri masaži, odijelo na mjestu masaže i u njenom susjedstvu otežava cirkulaciju krvi i limfe, koji treba da odnesu otpadne produkte koje je maser istisnuo iz stanica i tkiva. Liječenje morskom klimom, tzv. talasoterapija, nije djelotvorna ako je osoba odjevena ili je u prostoriji. U kroničnih upalnih bolesti jajnika, jajovoda ili prostate izvanredno djeluju sunčanje ili pokrivanje toplim pijeskom ili vruća voda u obliku sjedeće kupelji ili sjedenje u moru popraćeno trljanjem rukama uz naknadno sunčanje — dakako ako je odgovarajući dio tijela gol. Jednom riječju, efekt svih prirodnih faktora smanjuje se kod osoba u kupaćem kostimu za jednu polovinu do jednu trećinu. Kostim ima direktnih negativnih posljedica, npr. znoj ili vlaga što se zadržavaju pod njim izazivaju brže razmnožavanje gljivica i odgovarajućih gljivičnih bolesti.«²¹ Mnogi liječnici izjavljuju da sunčanje bez kostima smanjuje rak dojke. Neki nudisti tvrde da su uz pomoć »totalnog sunčanja« izliječili išijas.

Nudistička literatura naglašava veliku korist koju djeca i mladež mogu dobiti u nudističkim središtima u smislu seksualne informacije i odgoja. Budući da mogu sa punom naravnošću promatrati seksualne razlike svojih roditelja, vršnjaka i drugih osoba, lakše shvaćaju pravo i puno značenje ljudske seksualnosti. Istovremeno neće biti u napasti da do tih informacija dolaze potajnim i štetnim putem koji ih lako može odvesti u seksualne nered i devijacije.²²

3. Nudizam u moralnoj perspektivi

Kršćanstvo je uvijek gledalo u čovjekovu tijelu vrijednost i stvarnost kroz koju se pokazuje čitavi čovjek, njegova nutrina. Nije uvijek tako

²⁰ Usp. G. Perico, navedeno djelo, 42; P. Kraus-Friedrich E. F. von Gagern, *Guardarsi a occhi aperti*, Francavilla al Mare, 1971, 134—136.

²¹ J. Ružička, navedeno djelo, 19—20.

²² Usp. G. Perico, navedeno djelo, 42—43.

bivalo i sa čovjekovom golotinjom. Na nju se gledalo i još uvijek ponekad gleda, pod utjecajem određenih povijesno-kulturnih pogleda, s određenim pesimizmom. Ona je nešto što degradira čovjeka, umanjuje ga u njegovu dostojanstvu. Tome je osobito doprinijelo pesimističko manihejsko pristupanje čovjekovu tijelu i seksualnosti, kao izvoru i mjestu zla i grijeha. Golotinja se odbacivala najviše zato jer je poticala na grijeh u seksualnoj sferi.

Jednu od prvih reakcija spram golotinje nalazimo na početku Biblije. Pošto su Adam i Eva jeli zabranjeno voće, osjetili su stid što su goli i prekrili su se (usp. Post 3, 7). Svojim prvim grijehom čovjek je izgubio izvornu nevinost i to se odmah osjetilo i na području tijela, odnosno golotinje. Od tada je podložan grijehu i na tome području i stoga tijelu i golotinji treba pristupiti dolično i s rezervom. U Starom zavjetu golotinja je bila znak poniženja osobe (usp. Post 9, 21—23; 2 Sam 6, 20; 10, 4—5). Ratni zarobljenici bi bili kažnjavani tako da ih se svlačilo i tako ponižavalo, a neprijateljski narod se uspoređivao s djevicom koja bi izlagala svoju golotinju (usp. Iz 47, 3). S druge pak strane treba napomenuti da je u starim kulturama, u Egiptu, Grčkoj, Maloj Aziji, Indiji, Srednjoj i Južnoj Americi, golotinja imala religiozno značenje. Potpunu golotinju nalazimo i kod nekih hinduističkih monaških zajednica kao znak potpunog siromaštva pred Bogom. Ovakvo shvaćanje golotinje znak je čistog i potpunog predanja cijele osobe Bogu, znak je potpune slobode s obzirom na odijevanje i pred seksualnim nagonom, kao i znak čistoće koja ne poznaje srama. Primitivni narodi koji žive potpuno goli ne osjećaju nikakva srama zbog toga. Pesimističko gledanje na golotinju i odvratnost prema njoj nazire se već u prvim stoljećima kršćanstva, vjerojatno zbog prevelikog slobodnjačkog ponašanja poganskih naroda u tom pogledu. Sveti Jeronim u tome duhu potiče da se treba kupati obučeni, nikada sami, i djevojka se treba stidjeti sama sebe i ne smije dopustiti da je se vidi голу. Ovakav Jeronimov pogled na golotinju zacijelo je dugo vremena utjecao na mišljenje i ponašanje u zapadnoj kulturnoj sferi.²³

Sama u sebi golotinja nije ni zla ni nemoralna nego pozitivna stvarnost. Koliko god je ranjena istočnim grijehom, ona nije ponižavajuća, senzualna, nečista, nekršćanska. Goli smo se rodili i kao takve Stvoritelj nas je pozvao na život. To ne znači da trebamo svakodnevno živjeti goli. Prirođeni stid, i k tome još onaj stečeni, to nam ne dopuštaju. Potpuna golotinja treba, dakle, biti dobro motivirana. To je tzv. razumna golotinja, kako je nazivaju neki autori, koja ima svoje razloge i motive koji je opravdavaju. Činjenica da se svaki čovjek rađa gol ide u prilog razumnoj, odnosno razboritoj golotinji i njezinu pozitivnom vrednovanju. Potpunu golotinju zahtijeva dobra higijena našega tijela. Normalno je da se čovjek tušira ili kupa u kadi potpuno gol, a ne djelomično obučeni. Dvoje supružnika iskazuju redovito jedno drugome vrhunski izraz svoje ljubavi potpunim predanjem sebe u spolnom činu. Odjeća u tome činu smeta njihovu sjedinjenju. Potpuno smo goli kada se presvlačimo, kod

²³ Usp. Zajedničko djelo, *La sessualità umana*, Brescia 1978, 7; H. Rotter, navedeno djelo, 110—111; E. Borra, *Nudità*, u *Dizionario di sessuologia e dell'armonia coniugale*, Roma, 1974, 408—409.

određenih medicinskih i drugih sličnih pregleda, kao i u drugim prilikama koje život sobom nosi. Razumna golotinja nas uči da čovjek ne smije ovisiti o odjeći i odijevanju, da su oni zbog tijela i čovjeka, a ne obratno, kao što je subota radi čovjeka a ne čovjek radi subote. Kad se sačuva dostojno poštovanje prema tijelu, koje je po svojoj naravi seksualno, i vedro mu se pristupa, tada nema mjesta sramu i u određenim situacijama potpuna golotinja je sasvim normalna. To je ta razumna i razborita golotinja, koja je sasvim u skladu sa čovjekovim dostojanstvom i kojoj je cilj promicanje toga dostojanstva a ne profaniranje tijela. Takva golotinja treba biti za svakoga čovjeka normalna stvarnost i ne smije se držati za nenormalnu. Ona osobito treba doći do izražaja u obiteljskom odgoju djece koja će tako na zdrav način pristupati stvarnosti svojega i drugih tijela i seksualnosti. Jer, nije nemoralno gledati golo tijelo kao takvo, već je nemoralno gledati ga bez poštovanja i takvo ponašanje ide protiv dostojanstva ljudske osobe.²⁴

Promatrajući nudizam u svjetlu rečnoga o čovjekovoj potpunoj golotini treba priznati da ona, ako se korisno prakticira s poštovanjem svojega i drugih tijela te ako ne izaziva druge na nemoralno ponašanje, može pridonijeti zdravom pristupu ljudskom tijelu i seksualnosti. Međutim, budući da potpuna golotinja na suncu i u vodi nije po sebi ni nužna ni potrebna, onda nudizmu nema mjesta, jer ne vodi računa o ranjenoj ljudskoj naravi koja se osjeća i na planu tijela i seksualnosti i jer je u našoj zapadnoj kulturi normalno i moralno biti više ili manje obučeni, a ne potpuno goli.

»A udove koje smatramo nečasnijima, okružujemo većom čašću« (1 Kor 12, 23). U ovim svetopisamskim riječima možemo nazreti onaj stid koji su osjetili prvi ljudi nakon grijeha. Upravo iz stida se rađa poštovanje prema vlastitome tijelu i tijelu drugih osoba. To što čovjek osjeća stid, neke udove tijela nečasnijima, i prema tome neku određenu podijeljenost u sebi — to je plod grijeha, i to osjeća povijesni čovjek nakon istočnoga grijeha. Dok je prije grijeha bilo drukčije: bili su goli, ali se nisu jedno drugoga sramili (usp. Post 2, 25). Stid je, dakle, prirodan grešnom, povijesnom čovjeku, svakome poslije istočnoga grijeha. Izlaz iz ove podijeljenosti nalazi se u čistoći, tj. u držanju vlastitoga tijela u poštovanju i svetosti. Upravo zbog ovog prirodnog stida kod povijesnog čovjeka nakon istočnoga grijeha ne može se dopustiti i smatrati dobrim i moralnim sve ono što je »ljudsko«, kako bi to htjeli zastupnici naturizma, a posebno pobornici nudizma. Adam i Eva se pokrivaju poslije grijeha. To upućuje na istinu da je nudizam nešto što se bitno kosi s poštovanjem čovjekova tijela, on je pomanjkanje urođene čovjekove stidljivosti. Nudisti ne pridaju dovoljno pažnje stidu, toj instinktivnoj obrambenoj snazi koja se nalazi u nama. Oni smatraju stid nečim što je povijesni moralni rigorizam usadio u čovjeka, i što naturizam treba nadići i raskrinkati. Spomenutu biblijsku utemeljenost stida potvrđuju i najnovije spoznaje i uvjerenja da je stid dio naših nagonских mehanizama koji garantiraju ekvilibrij naših reakcija na seksualne impulse.

²⁴ G. Perico, navedeno djelo, 50; P. Kraus — E. F. von Gagern, navedeno djelo, 58—63 i 106—120; L. Rossi, *Naturismo/nudismo*, u *Dizionario enciclopedico di teologia morale — Supplemento*, Roma, 1976, 1371—1375.

Stid je zajednička pojava kod svih normalnih osoba obaju spolova i u svakom životnom razdoblju. Činjenica da mi pokrивamo svoje tijelo u svagdanjem životu pokazuje da za to postoje ozbiljni razlozi, a to činimo i zbog stida. Stidljivost nam pomaže da svladamo i štitimo vlastite nagone, posebno s područja spolnosti. Tako zaštićeni lakše uspostavljamo kontakte s drugim osobama, na slobodniji i pun poštovanja način. Stidljivost je potrebna za naš društveni život. Nudisti tvrde da potpuna golotinja ne šteti ni njima ni drugima. Oni čak smatraju da je među njima osjećaj stidljivosti mnogo više razvijen. Tvrde da su oni krajnje budni i pozorni što se tiče same stidljivosti i njezina čuvanja. Istina je da čuvanje stidljivosti i pokrivanje tijela nisu u sebi nužno i uvijek vezani. Poštivanje tijela i samosvladavanje rastu iz nutarnjih izvora. Temeljno je pitanje kako se osoba u svojoj nutрини i u svojim motivacijama postavlja prema golotinji. Ipak je očito da zastupnici nudizma ne vode dovoljno računa o prirodnom stidu nakon istočnoga grijeha, kao ni o iskustvenoj činjenici da je čovjek toliko slab i sklon na grijeh, te da dosljedno tome treba gajiti krepost stidljivosti. U temelju stida je uvijek određena vrijednost i on se pojavljuje kada ta vrijednost dolazi u opasnost, osobito vrijednost života, braka, ljubavi, seksualnosti. Taj prirodni stid različit je od stečenoga stida koji je plod odgoja, običaja, kulturnog ozračja. Stid koji se temelji na vrijednosti seksualnosti jest prirodni i prisutan kod svakog čovjeka u većoj ili manjoj mjeri. No nerijetko je prenaglašen zbog raznih osobnih i društvenih faktora, tako da biva povećan stečenim stidom na tom području. Zastupnici nudizma svode ga samo na stečeni stid, ne vode računa o njegovoj prirodности, zato se bore protiv njega kao protiv nečega što je čovjeku umjetno nametnuto i čega se čovjek treba upravo prakticiranjem nudizma osloboditi, osobito u njegovim pretjeranim i krivim pojavama. Iz ovoga je

Uvjereni zastupnici nudizma tvrde da bi potpunu golotinjnu, biološki i etnološki gledajući, trebalo smatrati najboljim načinom na koji čovjek ostvaruje svoj dodir s prirodnim ambijentom. Ova tvrdnja se čini pretjeranom. Razlozi koji su naveli čovjeka da se odijeva temelje se na čovjekovoj naravi i na konkretnim životnim potrebama i zahtjevima. Odijevanje je čovjeku oduvijek služilo da se zaštiti od klimatskih neprilika. Ono je osobito potrebno u onim krajevima gdje je previše hladno, odnosno toplo, i dosljedno tome ljudi se i različito oblače. Oblačenje je, nadalje, sredstvo kojim se čovjek služi da zaštiti svoju privatnu sferu svega što je povezano s njegovom seksualnošću. I konačno, svojim odijevanjem čovjek izražava također umjetnost i ljepotu, i zato se, osobito ženske osobe, ukrašavaju posredstvom odijevanja. Načinom odijevanja čovjek izražava također i svoja nutarnja psihološka stanja i osjećaje, kao što su žalost i radost, svoje određene životne situacije, kao što su nastupi, slavlja, itd. Dosljedno rečenome, povratak na potpunu golotinjnu, koju zastupaju nudisti, značio bi jedan nenaravni povratak unatrag. Pokrivanje tijela je postalo sastavni dio našega ljudskog bića i ponašanja. Naravno da postoje određene situacije u životu u kojima će potpuna golotinja biti sasvim normalna, npr. zbog terapijskih, medicinskih, higijenskih i sličnih motiva, ali ona nije nikako potrebna kao sredstvo i način za što bolji i naravniji dodir s prirodom i vanjskim svijetom.²⁵

²⁵ Usp. Ivan Pavao II, Govor na generalnoj audijenciji srijedom, od 2. veljače i 22. travnja 1981; G. Perico, navedeno djelo, 46—48; *Glas Koncila*, od 8. srpnja 1979, 19; P. Kraus — E. F. von Gagern, navedeno djelo, 96—104.

očito da nudisti ne vode dovoljno računa o stidu i stidljivosti kao nezaobilaznim stvarnostima čovjekova bića i ponašanja.²⁵

Kao potvrdu svojoj tezi da je potpuna golotinja potrebna, naturisti kao jedan od motiva za to navode veoma veliku korist i blagodat za zdravlje izlaganje čitavoga tijela zraku, suncu i vodi i u tom smislu govore i o štetnosti pokrivanja tijela i odijevanja, pa i u njegovim najmanjim oblicima i formama. U vezi s tim donosimo mašljenje prof. Mazzeija s imunološke klinike milanskog sveučilišta: »Izlaganje suncu čitavog tijela jest praksa koja se koristi u klasičnoj medicini i sigurno da ima pozitivnih rezultata, makar je posljednja 2—3 desetljeća, s napredovanjem farmakološke terapije, zasigurno izgubilo na vrijednosti... Željeni dobri rezultati postižu se i bez izlaganja čitavog tijela suncu: čini mi se da nedostaje bilo kakav biološki motiv koji bi išao u prilog oblatnog izlaganja čitavog tijela suncu i bez kupaćeg kostima. Jednako tako mislim da nema nikakvog biološkog smisla izlaganje čitavog tijela zraku bez sunca. Besmisleno je misliti da je pokrivanje kože s odjećom štetno, upravo stoga što prijeći direktni dodir s naravnim prirodnim ambijentom. Biti obučeni redovito je ponašanje naše civilizacije, a odgovara i kriterijima nedvojbene praktične koristi: nije mi poznato da narodi koji žive u manjoj mjeri obučeni nego mi od toga imaju neku korist što se tiče zdravlja.«²⁷

Među naturistima ima i onih koji tvrde da je grupna nudizam sredstvo unapređivanja čovjeka i civilizacije, izraz iskrenosti u zajedničkom životu i saobraćanju, faktor i način na koji se zaštićuje i promiče naš prirodni životni ambijent i stil. U tome smislu nudizam bi promicao humanost i čovjekovu naravnost. Treba odmah reći da nam nije nimalo jasno zašto bi osobe koje se oblače u usporedbi s nudistima bile manje promicatelji humanizma, čovječnosti i kulture i zašto bi bili u slabijim uvjetima za unapređivanje naravnosti života jednako tako efikasno ako ne i efikasnije. U tom smislu tvrdnje nudista su bez ikakvog temelja. One su naprotiv, čini se, izraz promicanja njihova načina mišljenja i ponašanja. Nudistički kampovi nisu ništa drugo nego poticaj da se živi izvan redovitog i normalnog načina življenja i ponašanja kako bi se osjećali slobodniji i bez ikakvih ograničenja, osobito moralnih, u svome nudističkom življenju i ponašanju. To što se nudisti ujediniju u klubove i žive grupni nudizam znak je određene nezrelosti i potrebe potvrde svoga ponašanja. Nudizam ne promiče čovjeka u njegovu dostojanstvu, nego ga još više degradira jer izdiže ljudsko tijelo na razinu idolopoklonskog kulta, tvrdeći da je takvo ponašanje jedino pravo. Izdvajajući tijelo iz cjelokupnosti čovjekova bića, svjesno se pospiješuje podvojenost čovjekova duha i tijela, nutrine i vanjštine, što nije nikako na dobro čovjeka i njegova dostojanstva. Stavljajući u prvi plan tijelo, nužno se osjećaju negativne posljedice u čovjekovu psihičkom, duhovnom i moralnom življenju. Nudizam je nespojiv s kršćanskim poimanjem čovjeka u njegovoj vrijednosti i dostojanstvu. Naši biskupi govore o nudizmu kao nečemu što je štetno za humanizam i humani razvoj društva, on ne odgovara dostojanstvu čovjeka, posebice stoga što čovjek nije samo fizičko-biološko već i kulturno, etičko i religiozno biće.²⁸

Nudizam sobom nosi vrlo veliku opasnost da izazove neuredne težnje i ponašanja na erotsko-seksualnom planu. Golotinja je usko povezana sa seksualnim instinktom. Ona je zbog istočnog grijeha veliki izazov za neuredne seksualne porive. Naravno, takve će porive pred golim tijelom različito osjećati pojedine osobe; to ovisi o mnogim činjenicama: o psiho-

²⁵ Usp. G. Perico, navedeno djelo, 48; P. Kraus — E. F. von Gagern, navedeno djelo, 121—126.

²⁷ D. Mazzei, *Gli abiti non fanno male*, u *Grazia*, od 20. VIII. 1972, 26.

²⁸ Usp. G. Perico, navedeno djelo, 49; J. Mausbach — G. Ermecke, *Katolische Moraltheologie*, Münster, 1961, sv. III, 222—223; J. Jurjević, *Dubine dobra i pličine zla*, Zagreb, 1979, 129—130; BKJ, *Izjava o nudizmu*, od 30. travnja 1981.

-afektivnom stanju subjekta, o dobi, o odgoju, itd. U tom su smislu golotinja, i prema tome nudizam, u moralnoj perspektivi vrlo problematični i opasni. To osobito vrijedi za dječake i mladiće kod kojih je s jedne strane interes za seksualne probleme neobično živ, a s druge sposobnost samokontrole vrlo slaba. Upravo je to razlog zašto se takvim subjektima do određene dobi ne dopušta pristup nekim predstavama, jer bi moglo imati negativnih posljedica na njihov zdrav psiho-afektivni i seksualni razvoj. No to jednako vrijedi i za odrasle osobe, makar je kod njih interes za seksualnu stvarnost redovito manje izražen i samokontrola jača, pa je zato i opasnost od loših posljedica u susretu s golim ljudskim tijelom manja. To ne znači, međutim, da su stariji imuni u tom području. I oni i te kako trebaju biti budni i oprezni, osobito ako je golo tijelo posebno atraktivno, Upravo stoga kršćanski moral naglašava i zahtijeva razboritost i rezerviranost. Kršćanski moral nam doziva u pamet da stavljanje tijela u prvi plan, osobito ako se zaboravljaju njegove vrijednosti i njegova usmjerenost višim stvarnostima, veoma lako remeti harmoniju osobnosti i šteti njezinu razvoju i mirnom življenju.

Sve ovo vrijedi i za grupni nudizam koji se prakticira osobito u FKK-kampovima i hotelima. Skinuti sa sebe svu odjeću u čistoj prirodi, daleko od životne trke i briga, u društvu istomišljenika, nije dovoljno da se može savršeno gospodariti seksualnim instinktom i erotskim težnjama. Možda to mogu ostvariti pojedine osobe koje su na erotsko-seksualnom planu zaista zrele i na visini, tako da i u nudističkom ambijentu i atmosferi mogu živjeti smireno i vedro. No to su vjerojatno dosta rijetki slučajevi i to u vrlo discipliniranim nudističkim kampovima.

Neki naturisti tvrde da život u FKK-kampovima može biti velika blagodanost za one osobe čija je psiho-afektivna i seksualna stvarnost poremećena i krivo usmjerena. Seksolozi, međutim, misle drukčije. Seksualnost određene osobe ne može se normalizirati i izliječiti boravkom u nudističkom kampu. Mnogi su nudisti nakon života u FKK-kampovima izjavili da nakon toga nisu bili imuni u pogledu erotsko-seksualnih poteškoća. Poremećena seksualnost normalizira se i liječi putem samokontrole, jačanja volje i motiviranjem vrijednostima. Ovo opće pravilo ne isključuje mogućnost da u pojedinim slučajevima i nudistički kampovi mogu pridonijeti normaliziranju seksualnosti pojedinih osoba

Nudizam propagira i uzdiže golo tijelo, a ono nije ni indiferentno ni nevino. Golotinja u sebi nije erotika, ali vodi seksualnoj atrakciji. Barem u našoj kulturi živo golo tijelo redovito je povezano sa seksualnim porivima i željama. Upravo stoga kršćanski moral ne može prihvatiti nudizam kao nešto što je vrijedno ili, barem, moralno indiferentno, već pokazuje na njegove negativne strane vrlo opasne za čovjeka i njegov moralni život. U kršćanskoj perspektivi tijelo izriče osobu i zato je i potpuna golotinja rezervirana samo za trenutke posebnog intenziteta u kojima se dvije osobe vezane ljubavlju i zajedničkim životom u braku jedna drugoj potpuno predaju.²⁹

²⁹ Usp. G. Perico, navedeno djelo, 50—53; zajedničko djelo, *Corso di morale*, Brescia 1983, sv. III, 73—74.

Nudisti ne vode računa o tome da njihovo ponašanje potencira moralni permisivizam na seksualnom planu. U ime prirodnih motiva i što naravnijeg življenja seksualnosti ide se u popustljivost, sve se dopušta, ne vodi se računa o čednosti i kreposti čistoće, o temeljnim etičkim i moralnim normama na ovome području. Nema se brige kakva odjeka nudizam ima na druge osobe koje ne prakticiraju nudizam, koje su time seksualno izazvane, kojima se remeti njihova smirenost i pravo na miran život. Sigurno je da potpuna golotinja u našoj zapadnoj kulturi ne utječe pozitivno na onoga koji s njom dolazi u neposredni kontakt, osobito na mlade osobe. To ne pogoduje njihovu zdravom razvoju u čednosti i čistoći. Stoga je nudizam veliko zlo u tom pogledu.

Nudizam, barem u nas, nosi sobom još jednu lošu oznaku. On je, naime, u velikoj mjeri u funkciji ekonomije. Otvaraju se nudističke plaže, kampovi i hoteli s ciljem da se zaradi što više novca, osobito deviza. U tome smislu on je dosta unosan. Zato su posljednjih godina nudisti preplavili našu obalu. Makar, u zadnje vrijeme sve višim širenjem tzv. divljeg nudizma, tj. izvan određenih nudističkih objekata, ekonomska računica pomalo zakazuje. Najveće zlo nije u tome što su devize učinile da nam je obala puna nudista, nego u tome što se samo ljudsko dostojanstvo, humanost, moralnost i čudoređe prodaju za novac. To je zaista moralni salto koji nudizam donosi sobom. Čovjeka se jednostavno prodaje za novac. Osoba gubi svoju vrijednost. I to se čini svjesno, propagira se i smatra moralnim i dopuštenim. Nudizam je zbog zarade »prostituiranje naše obale«. Zbog toga nas je stid.³⁰

Nudizam narušava temeljne humane, vjerske i etičke vrednote kod pojedinaca i u društvu. On je stvarnost koja se protivi javnom moralu, budući da vrlo negativno djeluje na druge osobe koje nisu nudisti i na okolinu. To je osobito slučaj ako se nudizam prakticira u neposrednoj blizini naselja i prometnih kopnenih i morskih putova. Turizam je vrijednost, u službi je čovjeka i njegova cjelokupnog razvoja. Ali ako se turizam nudi čovjeku u obliku nudizma, onda mu on ne koristi već mu šteti ubijajući u njemu, s većim ili manjim intenzitetom, ono najvrijednije, njegovu čudorednost i čovječstvo. Nudizam je teror golih kao tipično očitovanje moralne dekadencije. Velika većina pučanstva je protiv ove rasprodaje morala. Turizam treba biti u službi čovjeka pa je dobar, a ako nije u službi čovjeka onda nije dobar. Da nudizam narušava temeljne humane i čudoredne vrednote tvrde i naši biskupi u svojoj Izjavi o nudizmu, kao i drugi autori o ovom predmetu.³¹

Nudizam nije nepoznat ni službenoj Crkvi. U više navrata i na razne načine Crkva je dizala svoj glas protiv ove nemoralne pojave, osobito u pastoralnome duhu. Prethodnica crkvene osude nudizma svakako je odredba pape Inocenta XI. iz godine 1683. u kojoj se kaže da bilo koja žena s otkrivenim grudima, ramenima ili rukama samim time biva ekskomunicirana i od toga je nitko osim pape ne može odriješiti osim u slučaju smrti. Kada se 1972. godine u Italiji trebao održati svjetski kon-

³⁰ Usp. Š. Marasović, (Od) koga štiti nudistička žica?, u *Veritas* 10 (1976), 8.

³¹ Usp. I. Vuletić, *Glas Koncila*, od 22. srpnja 1979, 2; Usp. BKJ, *Izjava o nudizmu*, od 30. travnja 1981; Ružica K., *Nudizam na Silbi*, u *Glas Koncila*, od 8. srpnja 1979, 2; J. Jurjević, navedeno djelo, 129–130.

gres nudista, papa Pavao VI. za cijeli je nudistički pokret rekao da je pomodni i opsceni susret masovnih erotmana. I naša će je domovinska Crkva u više navrata izjasnila protiv nudizma. U tom smislu su kod društvenih vlasti intervenirali porečko-pulski biskup, zadarski nadbiskup, splitski nadbiskup sa svojim svećenicima, te biskupi splitske metropolije zajedno. BKJ je dala u javnost svoju »Izjavu o nudizmu« sa svoga proljetnog zasjedanja u Zagrebu 30. travnja 1981. godine. U toj izjavi naši biskupi apeliraju na vjernike i na sve one kojima je stalo do humanizma i humanog razvoja našega društva da se ozbiljno i odgovorno suoče sa pojavom nudizma kod nas. Tvrde da je odmor dobar i potreban, ali da on treba promicati ne samo čovjeka u njegovoj biološkoj i fizičkoj sferi već i u kulturnoj, etičkoj i religioznoj. Budući da nudizam zahvaća područje javnog ćudoređa, biskupi apeliraju na državne vlasti i zahtijevaju da se održavaju zakonski propisi o strogo odjeljenim i ograničenim mjestima za nudiste, da se zabrane i dokinu sadašnje nudističke plaže koje se nalaze usred naselja ili u neposrednoj blizini prometnih kopnenih ili pomorskih putova, da se zabrani prijevoz nudista turističkim brodovima, da se ne daju dozvole za otvaranje novih nudističkih plaža, da se ne toleriraju bezbrojne divlje nudističke plaže duž naše obale. Biskupi dalje upozoravaju da nitko nema pravo zarađivati na račun javnog ćudoređa svoga naroda; tom izjavom dižu javno svoj glas u obranu ćudoređa svoga naroda. Biskupi upozoravaju vjernike da ne slijede loš primjer nekih stranih i domaćih turista i da promiču zdrav ukus i pristojnost.³²

4. Zaključak: nudizam kao izazov

Uza svu svoju moralnu negativnost nudizam može dobro doći da se različite instance (društvo, Crkva, odgojne ustanove, obitelj, itd.) malo dublje i bolje pozabave s njim i sa svim onim što sobom nosi. Osvrnimo se ukratko na nekoliko stvari.

Čovjeka je potrebno gledati u njegovoj cjelokupnoj stvarnosti; tijelo se ne smije potcjenjivati nego zdravo vrednovati u odnosu na dušu. Jer, čovjek je jedinstvo duha i tijela. Tijelo nije nešto akcidentalno ili manje vrijedno. Biblijska antropologija to jasno uči: Bog je stvorio ne samo čovjekovu dušu nego i tijelo (usp. Post 2, 7); Krist se u ljudskom tijelu među nama pojavio i po njemu nas spasio (usp. Iv 1, 14); maše tijelo je hram Duha Svetoga (usp. 1 Kor 6, 19) i ono je sredstvo po kojemu Bog biva proslavljen (usp. Kor 6, 20); čovjek se posvećuje posredstvom tijela, jer po njemu doseže do nadnaravnih stvarnosti slaveći sakramente; ono je izraz, simbol, znak i sredstvo komunikacije i sjedinjenja s drugima, itd. Tijelo je vanjska manifestacija cijeloga čovjeka, a nikako izvor i sjedište svih čovjekovih negativnosti. Dualizam, osobito onaj gnostičko-manihejski, nanio je mnogo štete čovjeku u tom smislu. Ako je tijelo sjedište negativnoga, onda se ono odbacuje, mrzi, ne pri-

³² Usp. Tomo 3 della Segreteria del Tribunale nel Archivio storico del Vicariato di Roma; F. Franić, Telegram Predsjedništvu skupštine općine Omiš, od 27. travnja 1977; Pismo biskupa splitske metropolije Republičkoj komisiji za odnose s vjerskim zajednicama, od 11. svibnja 1977; BKJ, *Izjava o nudizmu*, od 30. travnja 1981.

hvaća. To je štetno i za čovjekovu psihu. Zapravo, to rađa poremećenim odnosom prema samome sebi i prema drugima. Potrebno je prihvatiti svoje tijelo, prema njemu se odnositi naravno i zdravo, gajiti ga zdravom askezom, čuvati ga u svetosti i poštovanju (usp. 1 Sol 4, 4), i s njime Boga slaviti. Treba izbjegavati svaki dualizam, angelizam, spiritualizam, kao i svaki kult tijela, njegovo glorificiranje i uznošenje, što je na štetu cijele osobe. Drugi vatikanski sabor govori o dostojanstvu ljudskog tijela ovim riječima: »Stoga čovjeku nije dopušteno da prezire tjelesni život, on svoje tijelo mora smatrati dobrim i vrijednim časti kao od Boga stvoreno i određeno da uskrsne u posljednji dan. Ipak, čovjek ranjen grijehom, osjeća pobunu tijela. Stoga samo dostojanstvo čovjeka traži da Boga proslavljuje u svome tijelu i da ne dopusti da služi zlim sklonostima svoga srca« (GS 14). U više svojih generalnih audijencija srijedom 1980/81. godine papa Ivan Pavao II. govorio je o ljudskom tijelu i u jednom govoru je rekao: »Tijelo zajedno s dušom određuje ontološku subjektivnost čovjeka i sudjeluje u dostojanstvu osobe... Dok su za manihejski mentalitet tijelo i seksualnost protuvrijednost, dotle su za kršćanstvo vrijednost nikada dovoljno cijenjena.«³³

Prihvaćajući tijelo, svoje i drugih osoba, s vedrinom i smirenošću kao vrijednost, samim time se prihvaća i zdrava, odnosno razumna ili razborita golotinja. Bojati se golotinje, prezreti je i odbacivati znak je poremećenosti ekvilibrija osobe. Čovjek se ne smije stidjeti svojega tijela i treba imati snage svoje golo tijelo prihvatiti te u pojedinim životnim situacijama svojoj i tuđoj golotinji normalno i smireno pristupiti (kupaње, svlačenje i oblačenje, pregledi, bračni život, itd.) Na ovu zdravu razumu golotinju Sveto pismo lijepo upućuje u knjizi o Jobu: »Onda Job ustade, razdere svoje haljine, ošiša glavu i pade ničice te reče: 'Gol izidoh iz utrobe svoje majke, gol ću se onamo i vratiti'« (Job 1, 20—21). U ovome znaku zdrave golotinje potrebno je otkriti sve značenje odijevanja. Čovjek ne smije biti rob odijevanja; on treba odijevanje učiniti faktorom promicanja svoje osobnosti. Kada se poštiva tijelo i seksualnost, onda golotinja ne predstavlja problem. U pitanju je čistoća srca. Omnia munda mundis! Opravdana je i shvatljiva pastoralna briga i zazimanje negativnih stavova pred stvarnošću nudizma i njegova sve bržeg i većeg širenja. Međutim, ne smije se nikada zaboraviti da čovjek može biti obućen a imati pokvareno i preljubničko srce, kao i da može biti gol i imati čisto srce. U tom smislu neki autori upozoravaju na potrebu razlikovanja između svlačenja i razgolićavanja, između golotinje i besramnosti, između biti gol i nemati zdrava stida. Dobro poznavanje stvari i nužno razlikovanje pojmova potrebno je za uspješan pastoral.³⁴

Pojava nudizma potiče roditelje, ali i ostale osobe i institucije angažirane u odgoju, da pružaju zdrav tjelesni i dobar seksualni odgoj djeci

³³ Ivan Pavao II, *Teologia del corpo*, Magistero 68, Roma, 1984, 5—6; Usp. P. Kraus — E. F. von Gagern, navedeno djelo, 180—182; J. Castellano, *Corpo*, u *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, Roma, 1975, 467—470; K. Hörmann, *Leib u Lexikon der christlichen Moral*, Wien, 1976, 964—970.

³⁴ Usp. P. Kraus — E. F. von Gagern, navedeno djelo, 54—64; L. Rossi, navedeno djelo, 1373—1375.

i mladima. Govoriti o seksualnosti, o golotinji, o čistoći, o nudizmu — nije nikome lako, a osobito onome koji sam nema jasne pojmove i ideje o svemu tome. Zdrav odgoj je potreban da djeca i mladi vedro pristupaju stvarnosti tijela i seksualnosti i da se u tome učvršćuju. Nedostatak odgoja ili loš odgoj često vode lošem i nemoralnom ponašanju. Seksualni odgoj treba izbjegavati negativistički pristup tijelu i golotinji. Sve što je golo nije ujedno i nemoralno i nečisto, a krivi seksualni odgoj upravo tako postupa. To ima za posljedicu da se na tijelo gleda kao na nešto što je izvor zla, da se sebe i druge ne prihvaća vedro, da se osoba ponaša dvolično, da se askeza koncentrira sva na tjelesni vid, da se potiskuje seksualnost, da djeca, upravo zbog zabrane, s većom radoznalošću istražuju seksualno područje i tako nerijetko već u samom početku krenu krivim putem, itd.³⁵ U odgoju je najvažniji pozitivan pristup, tj. odgajati mlade osobe u prvome redu za čistoću u svim njezinim dimenzijama, a tek potom ukazivati na sve ono što je protivno kreposti čistoće. U tom smislu treba upozoriti i na nudizam koji nikako ne pogoduje kreposti čistoće, nego joj i te kako šteti.

Svakako, i zakonske norme mogu mnogo pridonijeti da nudizam bude što manje moralno štetan, osobito na planu javnoga ćudoređa. Ako se zakonski tolerira ili, još gore, ako se ignorira i dopušta, to je znak moralne dekadencije društva. Sigurno da će on u takvu ozračju naći povoljan teren i širiti se. Stoga je potrebno zakonima odrediti ponašanje nudista, bilo onih udruženih, bilo onih pojedinačnih. U tome smislu je osobito važno da se zakonom zagaratira javni moral, da nudizam ne šteti djeci i mladima, da se strogo ograniče nudistički objekti, itd.

Pastoralno gledajući, problem povezan s nudizmom ne sastoji se, prema nekim autorima, toliko u tome da se pronađu motivi u ime kojih treba odbaciti i osuditi nudizam, odnosno u ime kojih ga treba vrednovati i braniti. Problem je više slijedeće naravi: zatvoriti se u stav osude prema nudizmu i nudistima ili s njima ući u dijalog? Osuda, po mnogima, ne bi služila ničemu. A dijalog bi možda mogao donijeti pozitivnih rezultata, kao npr. pomoći nudistima da uvide moralne opasnosti kojima izlažu sebe i druge prakticiranjem nudizma. U pluralističkoj epohi mišljenja i stavova kao što je naša, mi kršćani možemo biti vjerodostojni jedino ako predlažemo autentične vrijednosti i ako na njih upozoravamo, a nikako ako se frontalno postavljamo.³⁶ Crkva treba bdjeti nad javnim moralom i štititi ga. U tome će puno bolje uspjeti motiviranjem, uvjeravanjem, dijalogom, upućivanjem na vrednote, nego osuđivanjem, zabranjivanjem i sličnim postupcima, makar su i takvi načini pastoralnoga postupanja u danim okolnostima potrebni i nužni, što je Crkva i do sada činila, posebno naša domovinska svojom *Izjavom o nudizmu*.

³⁵ Usp. Sv. kongregacija za katolički odgoj, *Orientamenti educativi sull'amore umano*, od 1. studenoga 1983; Ufficio Nazionale di Pastorale Scolastica della CEI, *L'educazione sessuale nella scuola*, Roma, 1980; P. Kraus — E. F. von Gagern, navedeno djelo, 158—164.

³⁶ Usp. L. Rossi, navedeno djelo, 1373.

NUDISME ET SA VALORISATION MORALE

Résumé

Le phénomène du nudisme emporte de jour en jour. Or, comme le rejeton du naturisme il est présent dans le monde entier. On le propage et on l'accepte spontanément.

Qu'est-ce qu'on peut dire sur son aspect moral?

Quoique la nudité ne soit pas en soi mauvaise et amoral, le nudisme tel quel se présente dans sa pratique n'est pas moralement acceptable. Il ne tient pas compte des sentiments innés, fait des desordres et trouble la moralité comme telle.

NA KRAJU STAZE

Ivan Lendić

Jutro je otvorilo svoje oči.

U nejasnoj izgubljenosti
gledam na tvoja sunca
što te skrivaju od mene.

Na vjetrove
u krošnji što pjevaju
moje rascvale breze
i cvijeta
što kraljuje između trnja.

* * *

Jutro je.
Osluškujem i šum rijeke
što teče kroz nestala polja iz daljina
sa svim tajnama
pisanim na pergameni vremena...

Tu sam
na kraju kamene staze
na rijeci
što hita
u zemlju netaknute samoće...